

Een verzamelaar vertelt

Hoe vier musea profiteerden van één collectie

Elke verzamelaar staat vroeg of laat voor de vraag wat te doen met de collectie. Zo ook mevrouw Annelies Krekel, die in 45 jaar een indrukwekkende verzameling zilver uit de periode 1880-1940 heeft opgebouwd. Haar kinderen wilden de vaak kostbare objecten liever niet in huis, de verzameling was te omvangrijk om in haar geheel aan een museum te verkopen en de voorwerpen naar een veiling brengen met het risico dat ze naar het buitenland zouden verdwijnen, wilde Annelies Krekel ook niet. Zij bedacht een ongewoon plan dat wonderwel uitpakte.

Ongeveer 140 stukken telde de verzameling Krekel, met representatieve voorbeelden van toonaangevende ontwerpers, zilversmeden en fabrikanten, zoals de ateliers van Begeer en Van Kempen, Frans Zwollo sr, Jan Eisenloeffel, Henry van de Velde, Josef Hoffmann en Charles Rennie Mackintosh. Alle belangrijke stromingen en momenten uit de periode 1880-1940, waaronder Bauhaus, de Wiener Werkstätte en de Arts & Crafts-beweging, zijn vertegenwoordigd.

EEN ONGEWONE ASPERGESCHEP
De eerste aankoop dateert van 1972. In dat jaar vond Annelies Krekel op

Annelies Krekel:
'Je kunt niet
verwachten
dat je collectie
intact blijft'

een kijkdag in Hilversum een zilveren, strak vormgegeven aspergeschep uit 1906 met een decoratie van email. Gefascineerd door deze ongewone schep met een vormgeving die zij niet kende uit deze periode, besloot ze te bieden. Er was geen belangstelling voor en daarom lukte het haar om hem op de veiling te bemachtigen – 'voor een krats', weet zij nog altijd.

Toen Annelies Krekel enkele weken later een tentoonstelling in het Rijksmuseum zag over art nouveau, werd haar nieuwsgierigheid gewekt en begon zij zich in de vormgeving uit die periode te verdiepen. Het werd een echte passie, waarbij niet alleen literatuur werd geraadpleegd, maar ook archieven en verkoopcatalogi uit de tijd zelf. In de loop van de jaren ontwikkelde zij zich tot een kenner,

die haar kennis deelde met andere specialisten en via publicaties.

Intussen bleef zij met haar man Nico op jacht naar bijzondere stukken voor haar verzameling. Met plezier kijkt ze terug op de vele kijkdagen en veilingen die ze heeft bezocht, aanvankelijk nog in een tijd waarin de zilveren voorwerpen nog gewoon los op grote tafels of in geopende kasten lagen. 'Dat was leuk, ik heb daar veel van geleerd. De lol van het verzamelen zit in het vinden en in het plezier van het verwerven. Dat is echt een sport, want dat lukt niet altijd. Zo heb ik van de Franse edelsmid René Lalique een keer iets moeten laten lopen op een veiling, en dat knaagt *nu nog*... Als particulier verzamel je op een andere manier dan een museum, zegt Annelies Krekel: 'Het is heerlijk als je voor jezelf

verzamelt. Je hoeft geen beleidsplan te maken, je kunt je intuïtie volgen. En ik genoot er altijd van die voorwerpen om me heen te hebben, ze in de hand te nemen om ze nog eens goed te bekijken en in sommige gevallen ook te gebruiken.'

VAKMANSCHAP

Annelies Krekel verzamelde niet alleen zilver in de art nouveau-stijl, maar ook Amsterdamse School, art deco en Nieuwe Zakelijkheid. Wat trok haar zo aan in kunst uit de late 19de eeuw en de eerste decennia van de 20ste eeuw? 'In de periode 1880-1940 nam de industriële productie op alle fronten een enorme vlucht, in zilver en op andere gebieden, maar er kwam ook een tegenbeweging, waarin ruimte voor het ambacht was. Het vakman-

Theeservies

Ontwerp: Christopher Dresser (toegeschreven aan)

Uitvoering: Heath & Middleton

1894-1901. Zilver, H 23,5 cm (bouilloire op onderstel)

MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN, ROTTERDAM

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt

schap ging niet verloren. Toen ik begon, werd zilver uit deze jaren door vrijwel niemand verzameld. Ook in de tijd zelf was de belangstelling voor art nouveau en andere moderne stijlen beperkt. In de verkoopcatalogi werd vooral klassiek zilver aangeboden, omdat het moest passen bij de spullen die mensen al in huis hadden en omdat het meer dan één mensenleven mee moest gaan.'

Musea wisten haar steeds beter te vinden. Annelies Krekel werkte mee aan het organiseren van tentoonstellingen en het schrijven van de bijbehorende publicaties en gaf regelmatig voorwerpen uit haar eigen collectie in bruikleen voor tijdelijke presentaties: 'Musea hebben verzamelaars nodig, al is het alleen al voor het samenstellen van tentoonstellingen. Zij lenen stuk-

ken uit de collectie van andere musea, maar de verrassendste of boeiendste dingen komen van particulieren, want vaak heeft niemand die nog gezien.' In 2001 is haar verzameling als de collectie Alfons Leythe getoond in verschillende musea, waaronder het Gemeentemuseum Den Haag. Die naam – het pseudoniem waaronder haar grootvader, de politicus P.J.M. Aalberse (1871-1948) schreef – koos Annelies Krekel om redenen van privacy op het moment waarop haar verzameling bekend werd en begon te reizen.

CONSERVATOREN ROND DE TAFEL

Het waren haar kinderen die haar een paar jaar geleden op het hart drukten een oplossing voor de verzameling te bedenken. In eerste instantie dacht Annelies Krekel de voorwerpen aan verschillende musea aan te bieden, maar beducht voor scheve gezichten zag zij daarvan af. De aankoop van Rembrandts Marten Soolmans en Oopjen Coppit door twee verschillende musea bracht haar op een idee. Zou zo'n constructie op kleinere schaal niet mogelijk zijn voor delen uit haar collectie? Daarop ging zij in geprek met vier musea waarmee zij in het verleden plezierig had samengewerkt: Museum Boijmans Van Beuningen, het Nederlands Zilvermuseum, Gemeentemuseum Den Haag en het Drents Museum. 'Ik wilde kijken of ik ze bij elkaar kon krijgen.

Theebus

Ontwerp: Cornelis Leonardus Johannes Begeer
Uitvoering: C.J. Begeer
ca. 1895. Zilver met goud (details in de decoratie), H 11 cm
NEDERLANDS ZILVERMUSEUM, SCHOONHOVEN

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, dankzij haar BankGiro Loterij Aankoopfonds, en het Mondriaan Fonds

Een sprong in het diepe, voor mij, maar ook voor de conservatoren.' Het daaropvolgende proces nam enkele maanden in beslag. De conservatoren kwamen kijken, stelden lijstjes op, kwamen terug en overlegden. Ze bleken voor een deel dezelfde voorwerpen te willen, waarop een tweede bijeenkomst werd belegd. 'Ik ben nog altijd verrast dat het in zo'n goede harmonie is gebeurd, dat er zo open en eerlijk over is gepraat,' zegt Annelies Krekel. 'En de conservatoren hebben soms ook flink moeten praten met hun directeurs. Fantastisch dat die zijn meegegaan met dit plan!'

RUPSJE-NOOIT-GENOEG

Uiteindelijk hebben de conservatoren van de vier musea elk hun eigen selectie gemaakt van voorwerpen die zij graag wilden verwerven. Samen hebben ze een groot aantal hoogtepunten uit de verzameling uitgekozen, waarvan er 29 met steun van de Vereniging Rembrandt zijn aangekocht (zie pp. 33-36 voor de gesteunde aanwinsten). De prijs waarvoor Annelies Krekel het zilver heeft verkocht is meer dan schappelijk, blijkt uit een vergelijking met het taxatierapport dat voor deze transactie werd opgesteld. Wat voor haar vooral telde, was dat de voorwerpen in het land zouden blijven. Op de vraag of ze het niet jammer vindt dat haar collectie niet intact is gebleven, moet ze lachen: 'Dat kun je niet verwachten. De musea hebben gekeken naar wat belangrijk was voor de Collectie Nederland en wat voor de eigen collectie. Ze hebben zich vooral geconcentreerd op unica en we waren het redelijk eens over de gemaakte keuzes. Je kunt niet alles willen hebben, anders word je een soort Rupsje-nooit-genoeg. Ik ben heel blij met deze afloop.' Helemaal genezen van het zilvervirus is Annelies Krekel niet, geeft ze toe. 'Die fascinatie heeft mij nooit losgelaten. Ik koop nog wel eens modern zilver – het bloed kruipst waar het niet gaan kan.'♦

Gerdien Wuestman is redacteur van het *Bulletin van de Vereniging Rembrandt*

Eenvoudige stukken voor de ‘gewone’ burger

Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

ZILVER IN MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN

‘Museum Boijmans Van Beuningen is in staat met zijn collectie een hoogwaardig en fraai overzicht van het Nederlandse zilver van de 17de eeuw tot vandaag te tonen, met een nadruk op het zilver uit de 18de eeuw. Al in 1925 ontving het museum uit een legaat een collectie zilver met zowel antieke als eigentijdse voorwerpen. Deze behoren tot de vroegste onderdelen van de deelcollectie Vormgeving, oftewel het deel van onze verzameling dat door velen nog steeds ‘de collectie Kunstnijverheid’ wordt genoemd. De laatste decennia is het zilver vooral uitgebreid met objecten uit de 19de eeuw en de 20ste eeuw.’

DE KEUZE

‘Wij hebben, in nauw overleg met Annelies Krekel, gekozen voor internationale stukken die het grensgebied tussen de traditionele zilveren unica en de veelal meer recente

industriële productie van zilver illustreren. Met als vroegste voorbeeld een theeservies dat – op goede gronden – wordt toegeschreven aan een van de eerste industriële vormgevers, de Brit Christopher Dresser, en als meest recent gemaakte voorbeeld een bijzonder cocktailservies uit 1938 naar een ontwerp van de Zweed Sigvard Bernadotte. Het is een keuze voor stukken die voor een grotere en bredere laag van de consumenten bereikbaar zouden moeten zijn. Geen super-luxe unieke gebruiksvoorwerpen voor de elite, maar meer eenvoudige stukken voor de ‘gewone’ burger. Deze keuze sluit uitstekend aan bij het karakter van onze collectie in het algemeen.’

DE FAVORIET

‘Naast het eerder genoemde servies van Christopher Dresser vormde een zilveren voorwerp van Henry van de Velde al jaren een grote wens. Eindelijk bezit ons museum, naast voorbeelden van keramiek, koper en

Selectie van tien voorwerpen

(sommige meerdelig) uit de collectie Krekel

Bijdrage: € 50.550

MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN,
ROTTERDAM

Het zilver uit de collectie Krekel is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt

meubelkunst, een zilveren product van deze uitzonderlijk vruchtbare en veelzijdige Belgische vernieuwer. De eenvoudige, strakke, zilveren schotel van Wilhelm Wagenfeld uit 1929 – ontstaan in de periode dat deze oud-Bauhaus-student docent was aan de Staatliche Hochschule in Weimar – is een prachtig stuk dat in 2019 een plekje krijgt op onze tentoonstelling over de wisselwerkingen tussen Bauhaus en Nederland.’

HET AANKOOPPROCES

‘Ik kijk met plezier terug op het aankoopproces, maar als ik zou zeggen “het was een makkie”, dan zou ik liegen. Dat het hele proces vrij lang duurde en bij tijd en wijle wat stroperig leek te worden, kwam vooral doordat er vier musea bij betrokken waren. Iedereen heeft het druk met al lopende projecten, waarvoor de deadlines dwingender zijn dan voor dit gezamenlijke aankoopproces. Anderzijds was het ook echt een plezierig project, waarbij we niet alleen veel van de collectie Krekel (en van Annelies Krekel zelf) leerden, maar ook veel van elkaars verzamelingen. Nadrukkelijk moet ik zeggen dat het aan collegialiteit beslist niet heeft ontbroken.’ ♦

Mienke Simon Thomas

Conservator Museum Boijmans Van Beuningen

Schaal

Ontwerp: Henry van de Velde

Uitvoering: Theodor Müller, Weimar

1905. Zilver, Ø 21,5 cm

MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN, ROTTERDAM

Vakmanschap en design

Nederlands Zilvermuseum, Schoonhoven

ZILVER IN HET NEDERLANDS ZILVERMUSEUM

‘De kracht van de collectie van het Zilvermuseum is dat we de overgang van het zilverambacht naar de zilverindustrie kunnen tonen. De kerncollectie is Nederlands gebruiks-zilver uit de periode 1850-1970. Dit zijn enerzijds mooie ontwerpen geproduceerd door een aantal toonaangevende Nederlandse zilverfabrieken, anderzijds unica die door het vakmanschap een belangrijke rol spelen in het doorgeven van het ambacht.’

DE KEUZE

‘Doordat er in de collectie zowel aandacht is voor ambachtelijk vakmanschap als voor zilverdesign, hebben wij vooral gekeken welke voorwerpen deze begrippen goed illustreren. Deze tweedeling is terug te zien in de stukken die we hebben gekozen uit de collectie: Enerzijds mooi vakmanschap van Jacob Andries Jacobs in de vorm van een bonbonnière en anderzijds krachtig zilverdesign bij een driedelig theeservies van J.M van Kempen & Zonen uit Voorschoten. Doordat elk object uit de verzameling uniek is, kunnen we ze allemaal opnemen in de vaste opstelling: *De wereld van zilver*. Deze presentatie is thematisch ingericht, dus in de vitrine

Selectie van vier voorwerpen

(sommige meerdelig) uit de collectie Krekel

Bijdrage: € 12.750 uit het BankGiro Loterij Aankoopfonds

NEDERLANDS ZILVERMUSEUM, SCHOONHOVEN

Het zilver uit de collectie Krekel is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, dankzij haar BankGiro Loterij Aankoopfonds, en het Mondriaan Fonds

Bonbonnière

Jacob Andries Jacobs

1922. Zilver en ivoor, H 13,2 cm

NEDERLANDS ZILVERMUSEUM, SCHOONHOVEN

High tea kunnen we nu bijvoorbeeld de prachtige theebus van Cornelis L.J. Begeer plaatsen.’ (afb. op. p. 32)

DE FAVORIET

‘Hoewel alle objecten belangrijke aanvullingen zijn voor het Nederlands openbaar kunstbezit en de collectie van het Zilvermuseum, gaat mijn persoonlijke voorkeur uit naar de bonbonnière van Jacobs. Hij was leraar bij de afdeling Edelsmeden aan het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs. Enkele jaren geleden hebben wij een deel van het archief van Jacobs verworven. Hierin zitten onder andere proefwerkstukken met versieringstechnieken. Het mooie is dat deze bonbonnière op de voorkant van het boek *Modern Zilver 1880-1940* van Annelies Krekel staat – dat maakt het heel bijzonder voor ons. Naast de aankoop die wij met steun van de Vereniging Rembrandt hebben kunnen doen, zullen wij op termijn het prachtige mokkaservies van Eisenloeffel verwerven, een absoluut topstuk uit de collectie Alfons Leythe. Op een foto van het kantoor van Begeer uit 1906 zijn drie serviezen te zien. Er zijn nog twee andere mokkaserviezen bekend, maar die dateren uit latere jaren.’

HET AANKOOPPROCES

‘Het Zilvermuseum vond het heel belangrijk dat het zilver dat thuis hoort in Collectie Nederland, terecht kwam in de best passende museumverzameling. Er waren stukken bij die ik persoonlijk graag had opgenomen in de collectie van het Nederlands Zilvermuseum, maar die uiteindelijk beter op hun plaats waren in een van de andere musea. Doordat alle vier musea van deze gedachte uitgingen, werd het verdelen van deze unieke collectie geen moeilijk verhaal.’♦

Arjenne Bouwknecht

Conservator Nederlands Zilvermuseum

Een bredere internationale context

Gemeentemuseum Den Haag

Selectie van zes voorwerpen

(sommige meerdelig) uit de collectie Krekel

Bijdrage: € 59.000, waarvan € 35.000 uit

Fonds 1931

GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG

Het zilver uit de collectie Krekel is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Fonds 1931

Koffie- en theeservies

Jean-Elisée Puiforcat

ca. 1925. Zilver en palissander, H 16,5 cm (koffiepot)

GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG

ZILVER IN HET GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG

‘De zilvercollectie van het Gemeentemuseum Den Haag bestaat voornamelijk uit voorwerpen uit de 17de en 18de eeuw. Naast zilver dat in Den Haag werd gemaakt, bevat zij unieke zilveren objecten die voc-ambtenaren in Batavia lieten vervaardigen. Omdat de 20ste eeuw slecht vertegenwoordigd is in de zilvercollectie, zijn de voorwerpen uit de verzameling van Annelies Krekel een zeer welkome aanvulling.’

DE KEUZE

‘In totaal zijn zes objecten gekozen, waarvan sommige uit meerdere onderdelen bestaan: een set van vier tafelstellen van Christopher Dresser (1881) met bijbehorende acht zout- en mosterdlepeljes uit hetzelfde jaar, een schaal van Charles Robert Ashbee (1899), een vaas van Eugène Feuillâtre, een paar kandelaars van Archibald Knox voor Liberty & Co. (1903), een jardinière van Henry van de Velde en een koffie- en theeset van Jean-

Elisée Puiforcat (1925). Deze selectie komt voort uit de wens om de eigen verzameling van Nederlandse toegepaste kunst uit de periode 1880-1940 (een kerncollectie van het museum) in een bredere internationale context te plaatsen. De vernieuwingen op het gebied van vormgeving speelden zich rond 1900 vooral af in Oostenrijk, Groot-Brittannië en Frankrijk. Door stukken van belangrijke ontwerpers uit deze landen te kiezen, kan duidelijk hun invloed op de vormgeving in Nederland worden getoond. De objecten zijn geselecteerd met de kernwoorden kwaliteit, vakmanschap en esthetiek in gedachten.’

DE FAVORIET

‘Het koffie- en theeservies van Jean-Elisée Puiforcat is door de gestroomlijnde vormen en luxe handvaten van palissanderhout een prachtig voorbeeld van de Franse art deco. Het Gemeentemuseum heeft een goede verzameling glas en keramiek uit de Franse art deco, waarvan het grootste deel gekocht is op de Wereldtentoonstelling

van 1925 in Parijs. Het zilveren servies van Puiforcat is een belangrijke aanwinst voor de collectie en is tot met 4 maart 2018 te bewonderen in de tentoonstelling *Art Deco – Paris* in het Gemeentemuseum.’

HET AANKOOPPROCES

‘Het was best spannend om deze aankoop met collega’s uit drie andere musea te doen. Maar door open met elkaar te communiceren, het belang van de Collectie Nederland in het achterhoofd te houden en samen te beslissen welke stukken het beste bij de collecties van de verschillende musea passen, zijn we er goed uitgekomen. Het was een succes voor alle partijen: de wens van de verzamelaar om hoogtepunten uit haar collectie bij de vier verschillende Nederlandse musea onder te brengen kon worden vervuld en de musea krijgen er een aantal topstukken bij!’♦

Eveline Holsappel

Voormalig conservator Gemeentemuseum

Den Haag

Uitbouwen van sterke punten in de verzameling

Drents Museum, Assen

Selectie van negen voorwerpen (sommige meerdelig) uit de collectie Krekel

Bijdrage: € 43.050

DRENTS MUSEUM, ASSEN

Het zilver uit de collectie Krekel is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt

Bonbonschaal

Ontwerp: Mathieu Lauweriks

Uitvoering: Hagener Silberschmiede, Frans Zwollo sr.

ca. 1913. H 11,5 cm, B 22 cm, D 11,5 cm

DRENTS MUSEUM, ASSEN

ZILVER IN HET DRENTS MUSEUM

‘Het zilver in de collectie van het Drents Museum is aangekocht vanaf de jaren 1990. De collectie van de Stichting Schone Kunsten rond 1900, de basis van waaruit onze verzameling uit die periode is ontstaan, bevatte geen zilveren voorwerpen. Inmiddels telt de collectie ongeveer 80 zilveren objecten van kunstenaars als Jan Eisenloeffel, Harm Ellens, Chris van der Hoef, Mathieu Lauweriks en Frans Zwollo sr. In 2014 schonken Joke en Adri Vermeer 20 zilveren voorwerpen van George Henri Lantman. Een andere recente aanwinst zijn de zilveren kandelaars en bonbonschaal van Jan Eisenloeffel, die wij in 2015 aankochten. Daarnaast bezit het Drents Museum ook Drents zilver vanaf 1650.’

DE KEUZE

‘Ons plan is de kwaliteit van de collectie verder te verhogen door meer topstukken van beeldbepalende kunstenaars te verwerven. Bij de selectie uit de collectie Krekel hebben we daarom gekozen voor ‘building on strengths’: representatieve objecten van belangrijke kunstenaars die bij ons al goed vertegenwoordigd zijn. Daarnaast

is gekozen voor een internationaal accent. De groep zilveren objecten van Eisenloeffel versterkt onze gestaag groeiende collectie van deze art nouveau-vormgever, waarvan het grootste deel in messing is uitgevoerd. Het zilveren theeservies is bijzonder vanwege de compleetheid en de samenwerking met Johannes Stoffels. De kinderbeker met roodgroen email vormt een prachtig ensemble met het in 2015 aangekochte bonbonschaaltje dat in dezelfde kleuren versierd is. De beker van Koloman Moser van de Wiener Werkstätte, de vaas van Wolfers Frères en de theelepels van Mackintosh voorzien onze collectie op dit gebied van een internationale context.’

DE FAVORIET

‘Ik vind de bonbonschaal naar ontwerp van Lauweriks, uitgevoerd door Frans Zwollo sr. bij de Hagener Silberschmiede uitzonderlijk sierlijk en elegant. De beweging die erin zit is heel knap – een vooruitwijzing naar de *schwung* van de Amsterdamse School. Bovendien vormt de bonbonschaal een gedroomd ensemble met een platte schaal uit hetzelfde jaar door dit duo, die

te zien is in onze vaste presentatie. Het lijkt erop dat het (mogelijk theosofische) motief van uitwaaijende lijnen op de platte schaal in de bonbonschaal tot driedimensionale versiering verwerkt is. Ook is de schaal interessant vanwege het internationale aspect. Lauweriks en Zwollo zijn, net als Eisenloeffel, kunstenaars voor wie een verblijf in een buitenlands kunstcentrum bepalend is geweest.

HET AANKOOPPROCES

‘Het aankoopproces was plezierig en collegiaal. Met mensen die zoveel liefde hebben voor dit vakgebied, en die elkaars collecties kennen, kan je ook niet anders verwachten. Je gunt elkaar het beste: wat bij die collectie hoort. De lepels van Mackintosh hebben we gedeeld met Boijmans. Gezien de lange en goede relatie van ons museum met Annelies Krekel, onder andere in projecten over Carel Begeer en Jan Eisenloeffel, ben ik blij dat haar collectie op deze manier blijft voortbestaan in de Collectie Nederland.’♦

Willemijn Lindenhovius

Conservator Drents Museum